

Az alábbi interjúk 1999-ben készültek, empirikus szociológiai kutatás keretében olyan fiatal szakmunkásokkal, akik öt éves munkapiaci tapasztalattal rendelkeztek. A beszélgetésekből kiderül, hogy milyen munkahelyek és milyen kereseti lehetőségek vártak rájuk, hogyan alakították ki boldogulási stratégiájukat, és hogyan vélekedtek a politikáról és az őket körülvevő társadalom problémáiról.

„Ha nekem valami nem tetszik, kimondom, egyből”

Fiatal villanyszerelő

– *Kérlek, mutatkozz be.*

– 1974-ben születtem. A 202-es Ipari Szakmunkásképző Intézetben végeztem Gödöllőn, a szakmám épület-villamossági szerelő, villanyszerelő.

– *Amikor végeztél 94-ben, hogy tervezted, mit fogsz csinálni?*

– Mondtam édesapámnak, hogy intézze el, hogy minél hamarabb behívjanak katonának, hogy túl legyek rajta. A vizsga után augusztus 23–24-én bevonultam, és katonáskodtam egy évig. Amikor leszereltem, a szomszédból szólt egy ember, hogy nincs-e kedvem velük dolgozni. Gipszkarton-szerelést, meg álmennyezet-szerelést végeztek, megpróbáltam, tetszett, és egy darabig azt csináltam. De aztán abbamaradt, mivel ők kimentek Németországba dolgozni.

– *Jó fizetést kaptál?*

– Hát, közepes volt, 25 és 30 eFt között. El lehetett viselni rögtön katonaság után.

– *Könnyű volt beletanulni a karton-szerelésbe?*

– Könnyű, ha valaki elkezd, olyan 2 órán belül megtanulja.

– *Szeretted csinálni?*

– Jó volt, mert szép munka, azonnal látszik az eredmény. A villanyszerelésben is látszik, csak ott hosszú idő, mire az ember eljut a végére. Előbb jön a vésés, aztán ha kivéstem a falat becsövezem, aztán beszerelem a kapcsolót, és az akkor szép, ha fölkapcsolod a lámpát és ég, minden működik. A gipszkarton meg egyből látszik, a semmiből lesz a fal, egy álmennyezet mindig látványos.

– *Hogy jött a következő munka?*

– Ezután munkanélkültre jelentkeztem. Végül itt Gödöllőn egy Honvédelmi Minisztérium által működtetett cégnél épületvillamossági szerelőnek vettek fel. Ott három évig dolgoztam, és mellette kitanultam az ipari alpinista szakmát. Három év után kirúgtak, mert nézeteltérésem volt az egyik művezetővel.

– *Milyen jellegű nézeteltérés volt?*

– Nem munkából adódó, hanem világnézeti eltérések voltak közöttünk. Ő elkezdett dirigálni, hosszú történet ez, nem férne rá a magnószalagra, ha elmondanám az egészet. Nem

a munkám, hanem a személyiségem volt a probléma, nem bírtuk egymás búráját. Egyébként nagyon meg voltak elégedve a munkámmal. Csak az a baj, hogy a vezérigazgató egy link alak volt. Nem a munkásokat nézte, hanem saját magát. A saját zsebére dolgozott, ha szabad ilyet mondani.

– *Ez nem tetszett?*

– Nem tetszett, mert az embert hajszolta, de nem dicsérte a munkáját.

– *Ezért hagytad ott?*

– Már régen terveztem, hogy el akarok onnét jönni, csak az volt az előnye, hogy a közelben volt, 10 perc alatt kisétáltam oda, és nem kellett utazásra költenem. Ez volt az utolsó bejelentett munkám.

– *Mikor jöttél el onnan?*

– 98 júliusában.

– *A többiek hogy jöttek ki veled?*

– Mindenki fújt a főnökre, mindenki utálta, de sajnos kénytelenek voltak elviselni.

– *Szakmailag mennyire érezted magad megbecsülve?*

– Elég jól megbecsültek, sokszor kaptam jutalmat. Meg voltak elégedve a munkámmal.

– *Azt csináltad, amit szeretted?*

– Ott elég sok mindent megtanultam az emberektől, a vízvezeték-szerelést, festést, a kőműves munkát, ezermester lett belőlem. Ha netán itthon vagy a rokonoknál valami gond van, akkor meg tudom csinálni, segíték rajtuk. A festést még a gipszkarton vállalkozónál megtanultam, mert ő szobafestő vállalkozó volt.

– *És mi történt azután, hogy eljöttél onnan?*

– Azóta megpróbáltam a benzinkutazást. Az is tetszett, csak ott is a főnökkel volt a baj. A mai világban minden főnök arra hajt, hogy minél több pénze legyen neki. Ott is nézeteltérés volt a főnökkel, ő is sorolta kifelé az embereket. Én nem kúszok a piros szőnyegén, nem alázkodok meg előtte, nem megyek oda hozzá, hogy csurog a nyálam. Ha nekem valami nem tetszik, mint magyar ember – kimondom, egyből. El is küldöm oda, ahova nem kell.

– *Hogy jött össze a benzinkút?*

– Tagja vagyok egy olyan egyesületnek, hogy Gödöllői polgárőrség, és ott az egyik kollégám benzinkútnál dolgozott. Ő kérdezte, hogy mivel elmentem munkanélkültre, nincs-e kedvem a benzinkutat megpróbálni. Mondtam, hogy megyek és megpróbálom. Öt hónapig bírtam, keményen.

– *Ez úgy működik általában, hogy van egy alapfizetés és arra jön a jatt?*

– Igen, a jatt a lényeg manapság. Ennél a kútnál, az elég jó volt.

– *Ez egy rendes állás volt?*

– Igen, főállás volt. Mellette még eljártam a rokonokhoz, barátokhoz szerelni a villanyt. Vagy ha éppen vasalót, kis háztartási gépet kellett megjavítani, akkor megjavítottam.

– *Ez végig volt az összes többi munkahelyeddel párhuzamosan?*

– Persze. Már a sulis előtt is a hobbim volt a bütykölés. Nem tudom kitől örököltem, de szerettem bütykölni, mindig szerettem elektromossággal foglalkozni. Izgatott a dolog, hogy ha itt rákapcsolom, akkor ott mi jön ki. A családban is majdnem mindenki elektromossággal foglalkozik. Édesapám elektroműszerész, a keresztapám villanyszerelő, a rokonunk villanyszerelő, nálunk hagyományszerűen megy ez a dolog.

– *Mi volt a benzinkút után?*

– Utána munkanélküli lettem és azóta itthon vagyok. Folyamatosan keresek munkahelyet, csak az a baj, hogy érettségi kell majdnem mindenhez. Mondták nekem is, hogy menjek el érettségizni, de én már nem tudom fejleszteni magamat, nem tud lekötöni a tanulás. Arra

összpontosítok, hogy inkább dolgozzak. Szeretek dolgozni, de hogy még egyszer beüljek a padba és tanuljak, ahhoz nincs kedvem.

– *Régebben is nehezen ment a tanulás?*

– 2-es és 3-as között lebegtem. Engem nem érdekelt a tanulás, mindig a bütykölés, a technikai dolgok érdekeltek.

– *És milyen terveid vannak az életben? Milyen céllal akarsz dolgozni?*

– Van egy menyasszonyom, és ha minden igaz jövőre összehozzuk az esküvőt.

– *Mióta megszűnt a munkahelyed, munkanélküliként kapsz valami pénzt?*

– Igen, munkanélküli segílyt kapok.

– *Hogy próbálsz munkát keresni?*

– Édesapám által, rokonok, haverok által, újságok által keresem a dolgokat. Visszamentem a gipszkartonos vállalkozóhoz is, egyelőre próbaidőre. Egy hónappal ezelőtt kimentek Németországba, de azt mondta, ha visszajönnek szeretnének alapítani egy céget, ahol gipszkarton szerelést, villanszerelést, hidegburkolást lehetne csinálni, és én is szeretnék kijutni velük Németországba dolgozni.

– *Arra nem gondoltál, hogy kiváltasz vállalkozóit és magadnak szerzel munkát?*

– Ehhez nagyon nagy tőke kell. Kezdő tőkének kellene lenni, meg felszerelésnek.

– *Mire kell a kezdőtőke?*

– Az anyagokat beruházni. Nem mehetek oda egy megrendelőhöz, az első munkára, hogy én vagyok a villanszerelő, de adjon nekem anyagra 150 ezer forintot, mert nincsen anyagom. Úgy kell odamenni, hogy holnap kezdek, van anyagom és utána elszámolunk. Ez a lényege az egésznek. Ez a jó vállalkozói kezdés. Egyedül elkezdni egyébként is nagyon nehéz. Ide kell legalább egy tapasztalt társ, aki benne van a dolgokban. Egy olyan valaki, akivel jó viszonyban vagyok és megbízom benne, hogy nem fog átrázni. De egy ilyen embert nagyon ritkán lehet találni.

– *Igazából a szervezési része az, amiben gyengének érzed magad?*

– Persze. Valaki szervezze meg a dolgokat, hogy ha nekem oda kell mennem, odamegyek, van anyagom, van emberem és akkor megcsináljuk. Ő legyen a főnök. Én nem szeretnék főnök lenni, nem arra születtem, hogy főnök legyek. Inkább beosztott, inkább a munka. Engem úgy nevelt édesapám és édesanyám, hogy a munka az első.

– *Mostanában van valami mellékes munkád?*

– Volt úgy, hogy az egyik rokon egy boltot épített. Egy rendes vállalkozó megcsinálta volna 60 ezer forintért. Én baráti áron megcsináltam 15-ért, 20-ért. És jó volt neki. Ez így működik. Neki is megéri, meg nekem is megéri.

– *Mindig van valami?*

– Persze, van.

– *Nem érezted hogy inséges időszak ez, amióta nem dolgozol?*

– Hullámzó, egyszer fent, egyszer lent. Most éppen lent vagyok, de voltam fönt is. Most a holtponton vagyok, és éppen most kezdek fölmenni. Itt a nyár, akkor kezdenek építkezni, és akkor keresnek munkára alkalmas embereket. Ilyenkor én megyek. Nem vagyok egyfolytában a padlón mint munkanélküli. Megvan mindenem, ami kell. Van spórolt pénzem, költöttem belőle, de vissza is jött valami. Mivel nem születtem milliomos helyre, nekem meg kell dolgozni a pénzért. Én olyan helyre csöppentem, ahol meg kell dolgozni a pénzért.

– *Úgy látom, hogy azért elég jól kitöltöd az időt, ami a munkanélküliséggel rád szakadt.*

– Szeretnék dolgozni, de nem foglalkozom azzal, hogy munkanélküli vagyok. Feltalálom magamat. Hogyha valami van, akkor megyek segíteni, meg ott van a Polgárórség.

– *Általában mi a véleményed a munkanélküliségről?*

– Megdöbbsent, hogy idáig eljutott Magyarország. Hogy ennyi a munkanélküli. Most, hogy polgárörkődök éjszaka, rengeteg embert látok, aki munkanélküli, hajléktalan. Ez mind a Parlamentnek, és az államnak köszönhető. Mikor kutaztam volt egy hajléktalan bunker a kút mögött, és ott szó szerint egymást gyilkolták az emberek az alkoholért. Az egyik csak levágta a saját férjének a lábát az alkohol mámorában. Sajnos ki kellett hívni a mentőt, és bevitték a kórházba. Mikor kórházban volt, elég gyakran látogattuk a kollégámmal, ajándékot is vittünk neki, papucsot, pizsamát is vittünk. Tudtam, hogyha pénz adok úgyis italta fogja költeni, inkább megvettük mi helyette. Hálás volt. Az Agrártudományi Egyetemen végzett és idáig került, hogy alkoholista lett. Nem saját magának, hanem az államnak köszönhető ez a dolog. Én nagyon gyűlölöm a politikát, ha lehetne eltörölném az egész világon. Ha politikát hallok a TV-ben, rádióban, már kapcsolom is ki. Nagyon nem szeretek politizálni. Áll föl a hátamon a szőr, ha meghallom, hogy ez van. Megígérnek egy csomó mindent az államfők, mégse tartják be. Jó, lehet, hogy betartják valahol, de nem úgy, ahogy leírták vagy elmondták. Ez nekem nem tetszik. Ne ígérje azt, amit nem tesz meg. Az az ember nekem nem ember, aki beül a Parlamentbe és fölveszi a milliókat, mert ők ennyit keresnek. Csak azért politizál, hogy magának építsen házat, vagy a családjának.

– *Látsz erre valami megoldást?*

– Nem. A politika ilyen, és ilyen is marad. A politikusok jönnek, mennek. Minden választás előtt mindent megígérnek, elhítetik az országgal, a néppel, hogy én ezt meg fogom csinálni, én ezt fogom követelni! Aztán bekerül, és egy év után, leszarja a dolgokat. Nem érdekli, nem foglalkozik vele. Ez így működik.

– *Szavazni szoktál a választásokon?*

– Szoktam, de csak azért megyek el, mert ismernek itt Gödöllőn. Elmegyek, szavazok aztán kész. Úgyse az én szavazatom alapján fogják megválasztani azt az illetőt.

– *Megkérdezhetem egyébként, hogy kikre szavaztál?*

– A FIDESZ-re szavaztam, de minek? Mert ha az MSZP-re szavazok, úgyse nyert volna, mert úgyis a FIDESZ nyert. Szerintem előre meg van rendezve, hogy nekik kell nyerni. Kölcsönös kialakítások vannak. Minden ízében van bunda. Ha Horn Gyuszi veszi föl a 300 milliót, vagy az Orbán Viktor, nekem mindegy. Úgy is föl fogja venni valaki azt a pénzt, és az nem én leszek, sajnos.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

(Az interjút Csáková Gábor készítette)

„Rengeteg helyen számít a protekció”

Fiatal autószerelő

– *Kérlek, mutatkozz be.*

– 1976-ban születtem Fehérgyarmaton, az általánost itt, Ökörítőfülpösön végeztem, aztán elkerültem Nyíregyházára. Ott végeztem a szakközépiskolát, ami autószerelő végzettséget adott. 3,5 lett az év végi átlagom, és az érettségim hármásra sikeredett. Aztán még egy évig ott maradtam, és egy technikus-képzőt is elvégeztem. A végzettségem így gépjármű-technikai szerelő lett. Aztán munkanélküli lettem. Kb. egy évig voltam regisztrált munkanélküli. 1997-ben vonultam be katonának, és 1998 januárjában szereltem le. 1998